Свобода

Ілюстрована політична і просьвітна часопись. .Виходить що тижня в четвер.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщині: річно 4 кор., піврічно 2 кор.; чвертьрічно 1 кор. Поодиноке число стоїть у Львові 6 сот. на провінциї 8 сот. За границею „Свобода“ коштує на цілий рік: В Німеччині 4 марки, в Росиї 2 рублї, в Америцї 2 доляри.
Адреса Редакциї і Адмінїстрациї: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Число 28. Львів, четвер, дня 23. вересня 1915. Рік XIX.

До наших передплатників і прихильників.

„Не так стало ся, як ждало ся“ — каже приповідка. А стало ся без вини і волї видавництва і редакциї „Свободи“. Річ легко зрозуміла, що в теперішних відносинах, спричинених сьвітовою воєнною хуртовиною, є майже неможливо плянувати в публичних справах щонебудь так, як бажаєть ся, щоби воно стало ся.

Заповідаючи в послідних віденських числах „Свободи“ перенесенє сего видавництва до Львова, не припускали ми, що в межичасї наступлять такі перепони, які — без вини видавництва і редакциї — спричинять таке значне припізненє перенесеня видавництва до Львова та тим самим виданя сего львівського числа „Свободи“.

Супроти сего видавництво і редакция „Свободи“, що завсїгди тїшила ся довірєм і прихильністю широких кругах нашої суспільности уважають своїм обовязком оправдати прилюдно неправильність видаваня „Свободи“ в місяци серпни с. р.

Приступаючи до видаваня „Свободи“ у Відни, заключило видавництво відповідний договір (контракт) з друкарнею у Відни, яка в цїли друкованя української часописи мусїла наперед починити потрібні приготовленя в своїх друкарняних уладженях як пр. мусїла приготовити українські черенки, вишукати і приняти складачів, що вміли би складати українську часопись, замовити у фабрицї потрібну скількість паперу на „Свободу“ і т. п. Після того договору видавництво „Свободи“ було обовязане виповісти друкарни найменше на два тижнї перед залишенем друкованя „Свободи“, аби друкарня могла завчасу охоронити ся перед стратами, через вчасне виповідженє дальшої служби дотичним складачам, застановленє дальших замовлень паперу і т. д.

Коли в першій половинї липня с. р. справа повороту наших збігців до увільнених від ворога частий Галичини між иншими і до Львова була улекшена, бо віденські власти зачали видавати леґітимациї до повороту, то порішено, що і редакциї наших українських часописий видаваних доси у Відни, як також провідники народних інституций, перебуваючі доси у Відни, мають як найскорше вернути до краю, зглядно до Львова, щоби вже там безпосередно в рідним краю вести дальшу народню роботу.

В тій цїли видавництво „Свободи“ в половинї липня с. р. виповіло віденській друкарни дальше друкованє часописи, хотячи з початком серпня с. р. перенести дальше видавництво сеї часописи до Львова.

Відтак зараз по повороти Президента д-ра Костя Левицького зі Львова до Відня (3. серпня с. р.) починено стараня о призвіл на поворот членів редакций наших часописий до Львова. В межичасї одначе власти політичні приготовили нові зарядженя в справі управленя до повороту до краю а з'осібна до Львова. І головно се стало причиною, що виєдванє леґітимаций на поворот до Львова як для инших осіб, так і для членів редакциї „Свободи“ припізнило ся. Видячи, що заносить ся на припізненє перенесеня видавництва до Львова та не хотячи передплатників „Свободи“ полишати на довший час без часописи, ми постановили видати у Відни ще одно число, надіючи ся, що тимчасом вже удасть ся нам перенести видавництво до Львова. Все те було причиною, що чч. 26 і 27 „Свободи“ вийшли аж 17. серпня с. р. у Відни по числї 25., яке вийшло дня 30. липня с. р.

Ось такі були дійсні причини неправильностий в видаваню „Свободи“ в місяци серпни с. р. Вп. Передплатники і прихильники нашої часописи зволять ласкаво ті причини розважити а тодї самі легко зрозуміють, що видавництво нашої часописи найшлось в трудних обставинах та не поносять вини за ту неправильність у видаваню „Свободи“. Видавцї і редакция „Свободи“ відчувають се дуже добре як конечно потрібна є в часах теперішної лютої війни своя питома часопись, яка несла-би розраду й пораду, потїху і надію для зболілої душі нашого воєнним лихам прибитого народа. Та годі!

Та тепер маємо надію, що по прогнаню нашого відвічного ворога з земель нашої найблизшої галицької вітчини, наша часопись розпочинаючи в рідним краю у Львові, в столици галицької України, дальшу свою діяльність, понесе її небаром звідси вже дальше на схід і між наш нарід на дальший нашій рідній земли, на землях України аж по Днїпро і Чорне море, яких освободженя з ярма московського ворога ми завсїгди непохитно надіяли ся і надіємо ся.

Від Адміністрациї.

З нинїшним числом „Свобода“ зачинає виходити знов у Львові.

„Свобода“ буде виходити — так само, як перед тим — що тижня в четвер. Адреса редакциї і адмінїстрациї також та сама Львів, Ринок ч. 10.:

Передплата „Свободи“ виносить так само як перед тим:

В Австро-Угорщинї: на цїлий рік 4 корони, на пів року 2 корони, на чверть року 1 кор.

За границею: В Німеччинї 4 марки, в Росиї 2 рублї, в Америцї 2 доляри на рік.

Звертаємо увагу, що підчас видаваня „Свободи“ у Відни приймаєть ся на неї окрема передплата.

Розпочинаючи видавництво „Свободи“ у Львові, оголошуємо на ново передплату.

Від сего числа до кінця року передплата „Свободи“ **виносить одну корону.**

Хто в 1914 р. заплатив передплату на цїлий рік буде за се діставати „Свободу“ від сего числа до кінця сего року.

Се число „Свободи“ посилаємо на всї знані нам адреси наших передплатників.

Наші передплатники, які тепер не мешкають там, де мешкали в серпни 1914 р., як також ті передплатники віденської „Свободи“, які вже змінили місце побуту, нехай присилають нам свої нові адреси, до яких треба долучити також старі адреси,

До всїх наших Передплатників, Читачів і прихильників кличемо:

Присилайте передплату на „Свободу“ і єднайте „Свободі“ нових передплатників!

Українська справа в Росиї.

В останних днях в Росиї знов заговорили про українську справу.

В російській Державній Думі внесено

інтерпеляцию в справі переслїдуваня української преси.

Інтерпеляция зазначує, що рівночасно з війною зачала політика національних переслїдувань, яка передовсїм звернула ся проти української культури. І в Галичинї і в рос. Україні замкнено всї українські видавництва. На Українців упали важкі переслїдуваня і богато осіб за найменші провини заслано в Сибір. Цензори в Київі заявили, що надійшов час, щоби основно почислити ся з Україною.

На засїданю Думи 7 с. м. обговорювано справу воєнної цензури. Націоналїст Савенко серед загальної веселости критикував надужитя цензорів на провінциї, де навіть не позволяють передруковувати статей з „Русск-ого Инвалид-а“.

Социяльний демократ Скобелев піддав різкій критицї цїлу діяльність цензури. Навіть бібліотека Думи не має права передплачувати заграничних газет. Ліберальну пресу обкладають ся карами, на робітницьку пресу устроюють ся лютy нагінку. З української преси остала тільки згадка, над 20 видавництв завішено. Жиди позбавлені всякої преси, а цїлу полеву почту, писану по жидівські жовніри не мають ніяких зносин з ріднею. Також на Кавказі преса місцевих національностий здавлена. Те саме дієть ся в Фінляндиї, де замкнено 25 редакций і наложено кари в сумі 100.000 фінляндських марок а редакторів заслано на Сибір.

В дальшій дискусиї також провідник кадетів Мілюков критикував поступованє правительства.

Та не тільки в Думі заговорено про українську справу. Заговорили про неї також самі Українцї, висилаючи в імени українських культурних органїзаций

депутацию до міністра просьвіти

в справі українського шкільництва.

Як доносять російські дневники 27. серпня с. р. російський міністер просьвіти гр. Ігнатьєв приняв українську депутацию, яка предложила йому домаганє заведеня української викладової мови в народній школі на Україні. Депутация, яка виступала в імени українських культурних інституций; складала ся з письменниці Софії Русової, яка в останні роки на всіх педагогічних зїздах в Росиї, як також в педагогічній пресі заступала домаганє української народної школи, і з публіциста Федора Матушевського, редактора першого українського дневника в Київі, „Громадської Думки“, а опісля співробітника закритої з початком війни „Ради“. Депутацию представив міністрови поступовий думський посол міста Київа Іванов, професор київської політехніки. Крім устного представленя вручила депутация меморіял про потреби українського народу на поли шкільництва.

Як поставив ся міністер до депутациї, російські дневники не подають. Одначе сам факт, що така депутация вибрала ся до міністра, що посол м. Київа взяв ся її міністрови представити та що міністер її приняв, — сьвідчить про те, шо війна не вбила української справи в Росиї — як ся сподівали ся її вороги з обох боків, — тільки навпаки скріпила її значінє.

Отже бачимо, що по році війни, яка між ин. на думку російських міродатних кругів мала раз на все стерти з лиця землї українську справу і законодатна і виконуюча власть у російській державі знов займаєть ся українською справою. Значить, війна не тільки не вбила української справи, але спричинила, що ті самі міродатни круги Росиї, які опісля зробили те саме в занятій Галичині тепер примушені знов займати ся українською справою.

Чому? Бо війна показала що українська справа не тільки невмируща, але власне через війну набрала такого політичного значіня, якого не мала від часів Хмельниччини, коли всї державы тодїшного культурного сьвіта інтересували ся тим, що діеть ся на Україні.

Відома річ, як війна посунула наперед розуминє і значінє української справи в Европі.

Не могло се остати без впливу також на Росию. Беручи участь в сьвітовій війні, мусїла вона — хоч-би як поневолі — й бачити й оцінити ту увагу до української справи, яка проявила ся власне підчас війни в Европі.

До того додати треба причини чисто російські. Занявши Галичину, російська власть що правда, здавила в ній хвилево обяви українського національного житя, але за те викликала заінтересованє українським житєм Галичини в цїлій Росиї. Ніколи російська преса, російська публична думка не були так заінтересовані українським житєм, як власне в часї російської інвазиї в Галичині.

Російська армія, яка заняла Галичину, застала тут ще живі сліди такої повноти українського житя, про яку ледви мали понятє інтелектуальні верхи російського громадянства, а не пересїчний загал. Сей пересічний загал, вдягнений в військовий мундур, зложений з усїх верств суспільности, застав у Галичині живу ілюстрацию істнованя того, про що говорило ся в найліпшім разї як про музику будучности: українська преса й література, яка заспокоювала всї духові потреби громадянства, українські школи від народних аж до катедр в університеті, права української мови в державних органах власти, цїлий організм українських інститущий, політичні права української нациї. На російських Українців у російській армії, навіть індиферентних або й помосковщених, не могло се не робити потрясаючого враженя, не будити національних почувань. Росияни не могли не призадумати ся глибше, порівнуючи стан у себе дома і в занятім краю.

Потім почало ся уряджуванє занятого краю і рівночасно зродила ся дискусия, що зробити з українським житєм в Галичині. Побіч завзятих ворогів українства знайшли ся в російській пресі також його оборонці, — і цїла дискусия, хоч не спинила русифікаційного походу на Галичину, одначе богато причинила ся до обзнакомленя російського громадянства з українською справою.

До дискусиї в пресі долучила ся дискусия в Думі, де також знайшли ся люди, що з парляментарної трибуни протестували проти здавленя українського житя в Галичині.

Словом, рік війни не минув без користи для української справи не тільки в Европі, також в Росиї.

І коли тепер, серед тих змагань до перебудови внутрішнього житя російської держави, які пробуджені на ново воєнними невдачами Росиї, починають говорити також про українську справу, то се тільки один з проявів тої еволюциї, яка відбула ся протягом року війни в користь української справи.

Очевидно, сього прояву не можна переціннювати. Історична політика Росиї супроти України не проявляє поки-що найменшої тенденциї змінити ся. Але не можна його й недоцінювати. Він сьвідчить, що українська справа пробиває собі шлях серед найважчих відносин. В сїм доказ її невмирущости, в сїм запорука ліпшої будучности українського народу. Будучности, яку очевидно треба мати волю і силу собі здобути.

Загальна Українська Рада.

Відень, 17. вересня 1915.

Два останні повні засїданя З. У. Р. відбули ся в днях 27. серпня і 11. вересня с. р. Голова д-р Кость Левицький предложив звіти з діяльности Президиї у компетентних властий в отсих справах:

Що-до адміністрациї Холмщини і здобутих частий Волиня внесено представлєнє до воєнних та цивільних найвисших властий, аби впроваджуючи адміністрацию, обсаджувано уряди особами української народности; щоб мові українській признано належні права; щоб закладано українські школи та призволено на видаванє українських часописий. В злуці з тим предложено спис Українців, котрі надають ся до вказаних чинностий.

В справі урядового впровадженя назви „Українці“, „український“ замісць „Русини“, „руський“ і „Ruthenen“, „ruthenisch,“ внесено пропамятне письмо до осередних властий та долучено до нього науковий вивід, випрацьований Науковим Товариством ім. Шевченка.

Виготовлено і внесено пропамятне письмо про політичну судьбу українських земель по здобутю їх від Росиї. В сїй справі відбула Президия конференцию з міністром заграничних справ і одержала від нього заяву, що тепер ще передчасно говорити або постановляти щось конкретного про будучу судьбу долю окупованих територий, — одначе належить мати надїю ся, що положенє Українців буде по війні ліпше, ніж було перед війною.

В справі відбудови Галичини, зглядно ратункової акциї виєднано, що потрібна для українського населення кредитова акция буде вести ся за посередництвом українських кредитових інституций та що на сю цїль одержать наші інституциї кредитові від правительства безпосередну дотацию.

В справі реактивованя українських середних шкіл інтервенїювала Президия у міністра просьвіти і одержала приреченє, що в міру освободжуваня краю від російського наїзду українські школи будуть покликані на ново до житя і одержать державні субвенциї.

Над звітом переведено широку дискусию і принято його до відома.

З огляду на се, що декотрі члени Президиї З. У. Р. виїздять з Відня, ухвалено докомплєтувати Президию, покликуючи на заступство д-ра Костя Левицького — д-ра Евгена Олесницького, на місце д-ра Льва Бачинського — Ярослава Весоловського, а на місце М. Ганкевича — В. Темницького. Так доповнена Президия буде полагоджувати чергові справи аж до часу, коли цїла З. У. Р. перенесеть ся до Львова. Рівночасно ухвалено установити делєгацию З. У. Р. у Львові, в склад сеї делєгациї будуть входити д-р Кость Левицький, о скільки перебувати буде у Львові, М. Ганкевич і д-р Сидір Голубович.

За секретарият З. У. Р.
Вол. Темницький.

Утворенє першого полку Українських Січових Стрільців.

В історії стілєтця став ся важний факт. Сповнило ся горяче бажанє не лише стрільців, а й цїлої нашої суспільности. По довгих стараняx і зусилях нашої старшини вдало ся

Зі споминів найстаршого стрільця з другого куріня Українських Січових Стрільців.

В хвилї, як пишу се оповіданє в канцелярії І. куріня, дощ капає менї на папір — в лінії над Золотою Липою — маємо ми в полї два курінї, а третий в дорозї. Кождий з них має власне „лице“, цїлком оригінальний, до другого мало подібний вигляд і склад. Менї особисто вигіднїйше жити в першим курені, але найбільше інтересних, найліпше „вирізьблених“ типів бачу в другім. Тому рад відвідую другий курінь.

Неприємне положенє воєнного кореспондента, коли в місци, до котрого він приділений, панує спокій. То значить, абсолютний спокій тут не панує; ночами все видніють сьвітла ракет і чутні детонациї то від гармат, то від машинових та ручних крісів. Але все те не перешкоджує спокійно спати, тим більше, як дощ одноманітно грає по полотні наметів. В такий час просто щастєм є, коли можна чимнебудь заінтересувати ся, бо інакше чоловік дубіє, стає колодою, вправдї ще не гниє, але змоклою. Бо сидїти в наметі, чи в якій будї постійно годї. Треба вийти в ліс або на поле. А там дощ.

Тому я дуже втішив ся, звітривши в другім куріни більшу скількість інтересних типів. А до другого куріня далеко. Треба перейти три гори і три долини. І ліс і поле. І увійтиu в яр. А вохкість в часї дощу така сильна, що промочує ноги. Але нудьга ще сильнїйша. Тут треба десь йти, щось робити. В таку хвилю зайшов я в глубокий та вузкий яр, де стоїть в лісї табором другий курінь У. С. С., зайшов до землянки командантів, застав там сотника Вітовського тай попросив, щоби казав припровадити стрільця, котрого уважає найінтереснїйшим що до його минувшини.

А Вітовський каже: „Та ви вже знаєте його. Се Заворотюк, котрий подарував Вам позавчера перстінь зроблений з російського шрапнеля. Зараз пішлю по него“.

За хвилю вступає до землянки старший вже чоловік з рудими вусами і худим лицем, темний бльондин середного росту, стрункий, усьміхнений, з відзнаками вістуна. Салютує своїй власти. Просимо його сїдати і я починаю індагацию. Він називає ся Петро Заворотюк, уродив ся в Стаях (повіт Рава Руська) дня 5. марта 1871. р. Батько його був досить заможним господарем, бо мав 12 моргів поля. Він сам не мав грунту. Пішов до пекаря, визволив ся, а опісля навчив ся ще машинового слюсарства. Довго блукав по сьвіті і розуміє сім мов: українську, німецьку, польську, румунську, сербську, болгарську і мадярську. Оженив ся (жінка померла тому чотири роки) має десятьлітного сина. Він хрещений на латиньський обряд, бо уродив ся в Бохні, а до нашої церкви треба далеко було їхати.

По тім вступі „вуйко“ (так стрільці звуть Заворотюка) починає оповідати. Спокійно і поволи якби йшов — нога за ногою. А я нотую — слово за словом. Записую майже механїчно. Бо мої думки були далеко віддн, далеко в просторі і в часї. Що се за тип людини, що так спокійно оповідає про своє неспокійне житє? Сеж тип старого Запорожця, що любив на житє все, що незвичайне, оригінальне. Де його не можна було взріти? І в землї поганській, „агарянській“ і на венецьких галєрах і на дворах татарских каганів і в далеких пустинях азийських і африканських, через котрі втікали вони з неволї... Кілько їх погинуло в тих пригодах! Але богато приходило домів. Тільки вістки про їх інтересне житє не доходили далеко: знав їх ще троха син, може внук, — а там пропадали як перли з розсипаного жемчуга.

Якеж величаве поле працї для уяви і творчости наших будучих поетів писателїв: відтворити своїм духом ті таємничі стежки і шляхи наших шибайголов по широкім сьвіті, змальовати їх пригоди і житє. В сей спосіб виперли би ми з рук молодїжи ріжні неправдоподібні повісти в роді Мая та Сєнкевича

сполучити два самостійні курінї в одно тїло. Старшина бачила добре, що розірвані курінї не можуть мати більшого значіня, поки не буде спільної команди і спільности діланя. Доси — хоч як се чудно — не було усталеної назви для українських стрільців. „Ukrainische Legion“, „Ukrainische Sützen-Abteilung“, „Ukrainische Freischützen“, „Ukrainisches Freiwilligen-Korps“, „Ukrainer“ — се все урядові і неурядові назви, якими означувано в ріжних часах поодинокі курінї. Та ось розпорядженєм ц. к. найвисшої команди військової з дня 21. серпня 1915 р. ч. 222. утворено „I. Полк Українських Січових Стрільців“.

На становище полковника покликано п. Григория Коссака, бувшого отамана I. куріня. Се чоловік, який перейшов повний рік воєнних трудів, знає потреби і недомаганя стрілецтва і зуміє їм зарадити. Далї се чоловік, який давав докази, що по-при вояка він і член української суспільности, і що має на оції добро і будуччину стрільців. При тім I. курінь, його дотеперішне поле діланя, вказує своєю орґанїзациєю і порядком на те, що новоіменований полковник і в полку удержить такий сам порядок і карність.

Новоіменований полковник знаний нашій суспільности ще з перед війни як горячий приклонник стрілецького руху і як один з перших робітників на тім полї. Коли упав клич орґанїзуваня стрілецьких полків, п. Коссак взяв ся з запалом до праці. В своїм селї Ясеници дрогобицького повіта зорґанїзував і вправив чету стрільців, уоружену і умундуровану. Як старший четар брав участь у Шевченківськім здвизї у Львові 28. червня, разом з дрогобицькою сотнею.

Прийшла війна з Росиєю. Наш народ дав своїх синів, січових стрільців, до розпорядимости держави. П. Коссак, як приналежний до війска, пішов під ц. к. прапор. Як резервовий поручник відбув у серпни 1914 похід на Камінець Подільський. Одначе його тягнуло до стрільців, над котрими стільки праці і труду положив. Вкінці сповнило ся його бажанє. Військова команда звільнила його і він зі Стрільцями виїхав на Угорщину. Звідти в невдовзї пішов як курінний отаман у поле. При першій офезиві дійшов аж до Дрогобича і там його курінь здобув собі перші лаври. Потім прийшли тяжкі і криваві борби в Карпатах. По битві на Маківцї його курінь разом з другим курінем увіковічнив склаву українським борцям і золотими буквами записав ся в історії українських боїв. Стрільції удостоїли ся найвисшої похвали і назви „Elité-truppe“. По російськім відвороті одержав отсе високе, та тяжке і відвічальне становище — становище полковника першого полку українських січових стрільців.

Українська суспільність з живим вдоволенєм прийме відомість про новий поступ в орґанїзациї рядів українського стрілецтва, новоіменованому полковникови побажає найкрасших успіхів, а його полкови ще почеснїйших лаврів ніж доси здобуті.

Утворенє самостійного полку, се початок дальшої нашої військової орґанїзациї. За першим полком підуть і инші. Недалей той час, коли ми зможемо повеличати ся стрілецькою бриґадою. А се буде найкрасшим, наяркіщим доказом, що наш народ мимо воєнного лихолїтя, жиє, жити хоче і жити буде.

~~~~

Новоіменований полковник видав до свого полку отсей полковий приказ:

Управа I. полку У. С. С. — Пановичі, 22. серпня 1915.

Полковий приказ ч. 1.

На приказ ц. к. Найвисшої Команди Армії з дня 9. серпня с. р. ч. 12511 оповіщеним в корп. приказї з дня 21. серпня 1915 ч. 222 обнимаю з нинїшним днем начальство I. пол. У. С. С. Ся почесть, якою наділюють мене верховні військові власти, є випливом дотеперішних сьвітлих подвигів нашого стрілецтва на полях бою. Відзначене моє титулом полководця У. С. С. є відзначенєм цілої нашої стрілецької орґанїзациї, яке через сю подію стає вартнїйшою одиницею нашого народа.

Новий уряд полкової управи є символом єдности в нашім стрілецтві, та єдности, що жиє одною думкою, стремить до тих самих цілий і одушевляє ся тими самими ідеалами всеї української суспільности. І коли клич „В єдности сила“ має загально признане приміненє, то в сїм случаю є він для нас безпеpечно високого і трівкого значіня.

Сю хвилю зєдиненя обох курінїв повитають стрільці з нетаєною радостию та вдоволенєм і доказують ділом, що утворенє висшої полкової орґанїзациї стрілецької узнають національним здобутком.

В сїй вартній хвилї розвитку і вивисшеня орґанїзациї У. С. С. пригадую українському стрілецтву його заприсяжені обовязки перед державою і незаприсяжені перед своїм народом.

Сповнюванєм виданих поручень засьвідчаєте почутє взятих на себе добровільно обовязків: визволенє рідних Братів з московського ярма.

В єдности і карности ступайте вперед і здобувайте нові лаври на поли хвали на славу і честь України.

Приказ сей відчитає старшина і впише до книги прикаазів курінних і сотенних. — Гаразд!

Григорий Коссак,
полковник У. С. С.

Відбудовуймо наше народне житє!

Війна знищила наш край. Потерпіло богато сіл і міст. Тисячі господарств поруйнованих. Безліч засібних до недавна людий стало жебраками. Та ніхто так не потерпів, як наш нарід. Ворог видав на него присуд смерти. Головна ціль війни була і є знищити, убити українське житє на нашій земли. Тож коли з других народів наш край замешкуючих терпіли одиниці, то у нас терпів весь нарід. На наше слово рідне положено печать смерти. Наші осередні інституциї народні у Львові і на провінциї замкнено, хоч за дозволом хвилевого пана краю урядували польські товариства, виходили далї польскі ґазети, учили польскі школи. Богато наших інституций порабовано, дика рука наїздника понищила головно по селах иаші „Народні Доми“, спілки та читальні, не лишаючи часто каменя на камени. Та рабівник міг знищити, спалити, порабувати хати, не вбив він невмиручого духа народу, не погасив святого огня любови до свого рідного у серцях многострадальногo, але при тім твердого як скеля народу. Його не вбили люті муки, які він терпів цілі віки від ріжних наїздників своїх, близших і дальших сусідів, тож і не могла убити його московська інвазия, котра чванила ся, що приносить йому свободу, а несла йому тяжкі кайдани, якими на віки його закувати хотїла. Днесь вони опали, печатки з російським орлом поперетинані, наше слово знова гомонить, наші інституциї мають знова спромогу жити і розвивати ся для добра народу. Та щоби вони могли на ново зацвисти, щоби народне дерево зморожене студеним, смертоносним подихом східної хуртовини, могло знова покрити ся буйним цвітом, треба великої, горячою любовю до свого рідного надиханої праці. Тож до тої праці закликаємо усїх тих, котрі остали. Не богато нас. Одні сповняють свій святий обовязок на поли бою, на усїх фронтах проливає наш нарід свою кров. Инші мучать ся, томлять ся по московських тюрмах, або на холоднім Сибірі. Та тим більший обовязок тяжить на тих, що остали. Вони мають зробити роботу за себе і за других. Великий труд їх жде! Та най не жахає нас се, берімо ся до праці з цілим запалом, з посвятою усїх сил до народного діла. Будуймо народню будівлю, щоби єї готову знайшли ті, котрим доля вернути ся судила.

Нехай вони побачать, що ми не ждали бездільно, що ми також трудили ся, в імя тої ідеї, за котру вони житє давали. Робім так, щобисьмо вертаючим могли сказати сьміло, що ми не сиділи з заложеними руками, щобисьмо могли сьміло глянути їм в віче. Тож далї до праці! Відновлюймо наші просьвітні, політичні і економічні орґанїзациї. Наше приватне шкільництво, наші читальні мусять віджити, щоби рідну науку подавати молодому поколїню, щоби просьвічати його ум, будити в нім любов до свого, виховати його у своїм дусї. Наші полїтичні орґанїзациї мають також велику задачу. Справді не пора тепер на віча і збори, та і поза тим роботи доволї. Коли наші провідники трудять ся в столици Держави над добутєм нових, красших условин житя для нашого народу, ми опікуймо ся ним на місци, даваймо йому раду і пораду, поміч і оборону, якої він тепер так часто потребує, інтервенюймо в його хосен у Властий, пильнуймо, щоби наш нарід і його інституциї мали своїх представників у вся-

---

що не конче добре впливають на молоді душі, котрі під їх впливом виховують ся в атмосфері бляґи.

Такі думки мав я слухаючи оповіданя Заворотюка. Що властиво пхнуло його в сьвіт — годї було довідати ся від него. Очевидно не страйк. Роботу міг знайти в иншім місци, впрочім він мав два ремесла в руках. Очевидно був се старий, атавістичний нахил до далекого руху в сьвіт. Той сам, що гнав наших князїв і отаманів. Досить ніяково ставити їх на одну дошку з бідним Заворотюком, а прецінь він заслужив собі на те. Хоч не своїм оповіданєм, бо воно замало ясне, замало богате. Ось воно:

В лїтї 1902 р. був у Львові пекарський страйк. Страйкував і я. Як раз вербували тодї до бурської війни. Пішов і з 23 товаришами, в тім було до 16 Українців, переважно селяне, що робили в містї. Ми зголосили ся в бюрі ч. 5. там записав нас якийсь чужий офіцир, дав нам по 20 кор. і ми виїхали на другий день рано. Ми їхали через Боснію, Сербию, Болгарию і Туреччину. Потім переїхали ми раз малу воду і знов їхали зелїзницею. По сїмох днях висадили нас у Скалгорі. Там не так як у нас. Сорочки дістали ми вебові і напів з тонкої гуми, а на голову капелюхи, фільцові капелюхи, легкі і до складаня на ґузик. Їсти, пити і курити було до схочу, так само сьвіжого біля давали „кобіти“ кілько хто хтїв. І добре та смачно давали їсти. А пили ми кромі вина „ґозу“, таку варену юшку з кукурудзи; вона і сить дає і холодить. Заправляють її цукром і оцтом. Там раз взяли нас до вправ, але вчили обходити ся тільки з крісом вендлем. Вчили всего 4 дни по нїмецьки і дали до рострільної. Обходили ся з людми добре. Наш комендант називав ся шеф Бравн. Він був Бур. Бури то приємні люди, чисто як наші. Наш відділ складав ся з чужих, було в нїм до 500 люда. Ми йшли в той бік, де сонце стоїть о год. 4. з полудня. По трох днях маршу прийшло до битви. Як зачали огонь о год. 6. вечером, то скінчили о год. 2. по півночи. Ми відперли Анґлїйців. Вони мали дуже добру кавалєрию. По трох місяцях окружили нас Анґлїйці. Бури піддали ся, тай ми з ними. Остання битва тревала дни і дві ночі без настанку. Ми слояли на якійсь сильно скалистій горі (я мав списано де то було, але як ми коло Волівця йшли на патрулю з 20-тками то казали нам усї папери попалити). Як Бури піддавали ся, то було таке замішанє, як би до штурму йшли. Всїх відсилали до своїх місцевостей, а нас чужих пустили. Перед нашим відїздом виплатили нам Бури по 800 Кор. (на наші гроші) на дорогу. Ми їхали все на північ зелїзницею і через Букарешт та Оршову на Угорщину приїхали, а звідтам до Галичини. За весь той час не терпіли ми ні разу голоду і дуже добре з нами обходили ся. Там як прийти до хати то така чистота, що навіть у Нїмців нема такої. Там зараз приймають і їсти дають богато мяса і до мяса печених та варених каштанів. Пити дають вино і „бозу“ Бозу я зараз зробивби. Робить ся її так: Бере ся сьвіжої на грубу меленої кукурудзи, сильно варить ся і сік переціджує ся через чисте простирало. Як вона вже зсяде ся, то додає ся цукру і оцту, а потому осїдає ся. Як по 2—3 днях перемусує ся, можна пити а спід кидає ся худобі. Бозою впити ся годї.

13. серпня 1914 р, зловили мене в лїсї коло Рави Руської козаки, але пустили, бо я виказав ся папером, що до війска не йду. Потім знов зловили мене три козаки і вже не хотїли пустити. Але я засипав їм очи солию, скочив у воду і втік від них. Я зголосив ся до у Львові до полевої пекарні ч. 36. і виїхав з нею до Ходорова. В Хросятичах стояли ми тиждень і там при дорозї пекли хліб. А як Москалї наперли, наші цофнули ся, а мене лишили, щоби я сказав Мадярам, куди йти. Потому не міг я вже знайти своєї кухнї і вернув до Львова. В єзуїтськім городї сидів я на лаві і приступив до мене мій старий знакомий Русин зі Збоїск тай оповідав менї, що може при Укр. Січових Стрільцях
~~~~

ких комітетах запомогових, апровізацийних, відбудови і т. д., щоби він міг вповні використати поміч, яку подає тепер держава населеню. Нашим народним керманичам предкладаймо наші потреби, які ми тут в краю найліпше пізнати і оцінити можемо.

Чи не найбільша робота жде наші організациї, економічному піднесеню народа присвячені. Житє народне мусить опирати ся на добробуті народу, а нам добробут ніколи не великий так страшно тепер потерпів. Тож відновляймо кружки і філії „Сільського Господаря“, котрого тільки праці жде, отвираймо наші каси і пускаймо в рух наші молочарні, отвираймо торговельно-господарські спілки і крамниці. Доповнюймо давні управи новими силами з ради товариства, або і з поза неї, як інакше не можна, а де і то не удасть ся зробити, вибираймо нову управу. Годі тут оглядати ся на усі формальности, незвичайний час, тож і робота не може іти звичайною своєю дорогою. Дбаймо передовсім, щоби робота ішла, а не о се хто її робить. Робім так, щоби кожда одиниця, могла усі свої потреби у нас заспокоїти, щоби ніхто з наших людий не потребував шукати у чужих опіки, поради, помочи, бо колиби навіть її там найшов, то як ми з вікового досьвіду знаємо, дорого приходить ся нам за сю „опіку“ платити.

„Свій до свого“ і усе своїми зєднаними силами най буде нашим кличем.

Нехай замовкнуть бодай на той великий час всї личні неохоти, зависти, спори, будьмо одні і єдностию сильні. Памятаймо. що ніхто нам не поможе, як самі собі не поможемо. Житє нічого даром не дає, усе треба добувати тяжким трудом, тож добуваймо!

Военне заведенє обороту збіжем.

Вороги Австро-Угоршини не можучи побороти її оружем, задумали її виголодити і рішили не допустити до неї довозу поживи з заграниці супроти сього керманичі держави рішили завести ощадність і не марнувати збіжа непотрібно, як то в неоднім господарстві діє ся, а зуживати на поживу лише стільки збіжа, скільки справді на се треба, не допускати до вивозу його за границю і не давати купцям та дідичам переховувати його по магазинах на продаж в дорозший час за ліпшу ціну. В тій цїли засновано „Военне заведенє обороту збіжем“, яке тільки одно має право закупити у господарів пшеницю, жито, ячмінь, овес, гречку, кукурудзу і стручкові ростини, як горох, біб, фасолю та сочевицю. Воно полишить кождому господарству тільки з кождого роду тих плодів, скільки господарство потребує на засів і прокормленє родини, челяди та робітників господаря, котрим належить ся харч або збіже, а решту розділить по тих селах і краях, в яких якогось збіжа не стає. Кілько збіжа мож ужити на засів означить Староство, на поживу визначено на оден день на одну особу 400 грамів збіжа, або 320 ґрамів муки. Обчислимо се легко, коли помножимо 400 через число осіб в господарстві, тоді одержить ся скількість збіжа на оден день, а коли се помножимо числом днів в році, будемо мати скількість збіжа, яку господар може на прокормленє людий до єго господарства приналежних, затримати. Так приміром господарство, що має до виживленя 5 осіб, може на день зужити 400×5, себто 2 кґ на день, а 265×2 є 730 кґ, або 7 сотнарів і 30 кґ на рік на усю родину, і челядь.

Коли хто плекає збіже на насінє, з уповажненя міністерства рільництва має право також окремо то насінє продати, але лише тому, кого до закупна насіня визначить „Военне заведенє обороту збіжем“. Крім сего на корм для домашних звірят вільно рільникови уживати вівса і то 1 кґ на коня денно, четверту часть свого власного ячменю, який полишає ся йому з обсіву, сьвіжу кукурудзу, отруби зі збіжа змеленого на його потреби і половину з проданого збіжа і 5 прц. послїду, себто 5 кґ з 1 метричного сотнара. Отруби вільно також продати лише „Военному заведеню“. Все проче збіже вимолочене і готове до меленя має господар переховати і продати лише відпоручникови „Военного заведеня для обороту збіжем“. Сей відпоручник має виказати ся леґітимациєю, себто письмом, що, він має право купувати для „Заведеня“, і мусить закупити збіже, коли воно готове і відповідне до меленя по цїні урядом означеній. І так: за пшеницю має заплатити К 34, жито К 28, ячмінь К 26, овес К 26. Коли господар продасть пшеницю перед 16. вересня, а овес перед 1. жовтня 1915 дістає о одну корону більше від 1 сотн. Збіже треба добре вичистити, бо коли пшениця або жито має більше як 2 процент занечищеня, з ціни купна потручує ся 30 сот. за кождий дальший 1 проц. занечищеня. Мокре, невідповідне до меленя збіже не буде закупленє. За належність пшениці і збіжа невідповідної якости буде установлена низша ціна. Сю ціну установить в кождім случаю „Военне Заведенє“, для котрого купуючий возьме від продаючого прібку. Господар має доставити збіже до найблизшої зелізничої стациї, а коли млин або склад є близше ніж стация, до млина або складу. Гроші має дістати зараз, як віддає збіже. Колиби купуючий оставив ще збіже на місце в перехованю має дати господареви зараз половину гроший, а другу половину при відборі збіжа, тоді одначе господар не дістає 1 К додатку, хочби пшеницю продав перед 15. вересня, а овес перед 1. жовтня 1915. Якби рільник не хотїв продати збіжа, то купуючий зверне ся до староства і воно рішає. Як староство накаже продаж збіжа, то від сего нема рекурсу і треба зараз збіже продати, бо инакше наступить примусова продаж по низшій ціні.

Тих приписів треба строго придержувати ся і їм повинувати ся, бо вони установлені для добра нас всїх, а крім того той, що противи них провинить ся, буде покараний вязницею до одного року, або грошевою карою до К 20.000.

Тому звертає ся увагу всїх господарів, щоби збіже скоро молотили, добре чистили і відповідно переховували, поки прийде відпоручник „Заведеня“. Остерігає ся також усіх, щоби задержали лише приписану скількість збіжа та не виставляли себе на доймаючі кари, а загална шкоду.

Д. Коренець.

Щира рада на будуче.

Немов яка велика заверуха спала ся війна на народи нашої австро-угорської монархії. Наші вороги готовили ся до неї довгі роки наперед, роздумували над тим, якби то завдати Австро-Угорщині і Німеччині що найстрашніїший удар. Та наші хоробрі війська не допустили до того, аби вороги наші насміваии ся над нами. Хоробро виперли вони їх з найбільшої части Галичини і випирають дальше, а тимчасом вступили навіть і у ворожий край. Воріг покинув отже по більшій части наші сторони. Однак спустошеня, які принесла з собою війна на сї обидва краї: Буковину і Галичину, страшні. Багато хат, ба й цілих сіл, пішло з вогнем. Багато нив, засіяних хлїбом, потоптано. Багато людий скитає полями і лїсами без притулку. Сим бідним мешканцям, батькам, матерям, сестрам, братам та жінкам наших славних жовнїрів треба принести як найскоршу поміч. Тому то міністерство в порозуміню з зарядом сих країв рішило ся подбати о так зване „відбудованє Галичини і Буковини“. Воно має нести поміч людям, громадам, повітам і старати ся, о скілько се можливе підчас війни, направити лихо. Однак при тім люди самі не повинні дармувати. Вони повинні удавати ся до урядів громадських і повітових і там оповісти про свої потреби.

Та ми хочем звернути увагу людий на ще одну річ. Багато людий, а найбільше селян, мало в сільських купців довги. Багато з них може ще з біди задовжить ся, скоро мир настане. Тоді то наші селяни мусять зважати особливо на те, щоби не попались в сїти якомусь бездушному лихвареви. Бо поле можливо впаде на ціні, а хліб і пожива взагалі підскочить. А лихвар схоче легко розбогатїти ся і буде або навмисне зичити або жадати поруки полем. І тоді наш і так вже збіднілий нарід міг би попасти в ще більшу нужду, коли би за безцїн, за півдармо хотїв віддати одинокий свій маєток, своє поле лихвареви.

Неоден з нас може пригадає собі оповіданє свого старенького дідуся або батька про ті тяжкі голодові роки з давних часів, коли наші селяни за кілька золотих давали морґ поля або й більше богатим лихварям. А сї таким способом легким коштом стали богачами. Стережім ся, щоби й ми не попали в те саме лихо в своїй безпорадности: Нашим ді-

---

треба буде пекарів. А про Стрільців знав я від своїх стриєчних братів, які вступили до стрільців. Я пішов на ул. Коперника, звідки післали мене до „Академічного Дому“. Там сидів я поки не поїхав до Стрия.

Перша моя битва була на горі „Кобилї“ Я був у сотні Вітовського, в четї 3-тій Бечеріло, як наші 2 сотні (друга була Будзиновського) перейшли на Опаку, село в дрогобицькім повіті. На поли стояли ми в розстрільній цілу ніч, а зимно було. Мрака сильна. Було то в жовтни. Ми вбрані були добре, вифасували все коло Ґоронди. На другий день окружили ми лісом то село і вийшли на гору Кобилу. Могла бути 9. год. рано. На горі стояла сильна мрака. Иньших верхів не було видно, хиба вітер трохи повіяв. На горі стояли ми в розстрільній і двох резервах через решту дня і цілу ніч. Їсти ми не мали що, аж третього дня вечером, як вже зимно робило ся в жолудку, дістали ми по пів консерви і по чверть хліба. А в ночи була мрака така зимна, як дощ і густа, як дим. З гори бачили ми в ночи, як дорогою до Опаки йшли Москалї збитою лавою з факлями і ліхтарнями, а ми не мали гармат, щоби на них стрілити. Зо три години бачили ми сьвітло здовж їх рядів. Можно вже бути по півночи. Йшли вони зі села Залоктя до Опаки.

Пів до шестої рано почали стріляти наші патрулї. До гор 9 перестрілювали ся поволи, а від 10-тої до пів 12 таки добре сипали. Стріляли і ми з гори сальвами. Москалї густо відповідали крісовим огнем і сунули густо як кольонами, одна розстрілена за другою, можна було їх нарахувати 5—6. Гарматами били вони на сам верх „Кобили“ і в лїс за верх, де сподївались наших резерв, але ми не мали там ніяких. Їх кулї падали о яких двіста кроків за далеко. Від їх крісового огня впало на правім крилї, де я стояв трох наших стрільців, а 8 було ранених. Між убитими був десятник Ґурнкевич уч. VIII кл. ґімн. зі Стратина (пов. Рогатин), вістун Бровко, син попа з Станиславова, санїтет і третого не памятаю. А між раненими були і Мандзїй, молодий около 20-лїтний зарібник зі Скнилова (повіт Львів), йому куля зломила праву руку — Ґаба, також варібник, відки, не знаю, Семенюк, ранений також в руку (він вже супровітований) а инших не памятаю.

Битва тревала $2^{1}/_{2}$ години. Насамперед цофнули ся Чехи (бо їх богато впало так до $^{3}/_{4}$). Були то вулани і драґони з ріжних полків, що потратили конї і з них зробили піхоту. Потому отримали й ми приказ: „Alle rückwärts! Laufschritt“. І ми цофнули ся в лїс. Тепер почав Москаль сильно бити на нас шрапнелями. Кулї падали поміж дерева, як град, але не шкодили, бо зле були вимірені. Ми втікали яром, якоюсь деброю, де була трасявиця, по коліна в болоті. Зібрало ся на трохи аж в Турю (пов. Турка), а звідтам пішли ми до Исаїв.

Другий раз брав я участь в битві за Марівку, але я був у розстрільній з Чехами і стояв під Головецьком. Я йшов до своїх зі сотні до трену, але по дорозї здибали мене Чехи тай казали йти з ними. І я мусів, бо не мав приказу на письмі. Полягали ми в розстрільній коло Головецька, відки гору Маківку добре було видко. А четвертого дня почали Москалї огонь, що стоїть коло Маківки. І били добру годину зі всього: і з крісів ручних та машинових і з гармат. Тут мене ранили в праву ногу, але я міг піти ще сам. По дорозї бачив я, як якогось кадета з Праги III., що мав розірваний правий бік гарматною кулею. Жив ще чверть години. Я взяв від него шаблю, револьвер, 600 К і фамілїйну фотоґрафію тай усе віддав надпоручникови з його відділу коло Головецька, де стояла резерва. В Славську мене обвязали і відіслали до Опірця, де був полевий шпиталь. Там лежав я 6 днїв і пішов до Великото Вараждину, знов до шпиталю, де був я 11 днїв. В Опірци було ліпше, бо була ліпша менажа і вино. З Вараждину пішов я до Кадри у Варпалянції і там спочивав 6 неділь. Відти відіслали мене в поле і я прийшов до своєї сотні в день

дам, батькам, які саме тоді ледви що були скинули ярмо панщини з своєї шиї, не можна се брати за зле, що не могли собі порадити в таких тяжких часах. Але нам такої короткозорости не мож би простити ніколи. А то чому? Бо скрізь найде ся у нас інтелігентний чоловік, коли не в своїм селї, то на другім, а коли не в селї, то в містї, котрий любить свій нарід і радо єму поможе. Окрім того певна річ, шо держава, край а потому своя рідна інтелігенция придумають якийсь спосіб, аби наш селянський український нарід не гинув з голоду, не тратив за безцін свого маєтку. Не конче, не спитавши броду, лїзти у воду. Не треба залїзти в калабатину якогось лихваря, а оглянути ся добре навкруги себе, чи не мож найти яку поміч.

Треба нам бачити більше, дивити ся дальше! Колиж який вояк, вернувши з війни, найде свою жінку і свої дїти у великих недостатках, то нехай піде до якогось щирого інтелїгента і єго порадить ся. А нема у него якого знакомого інтелїгента, то най зарадить ся своїх рідних, до кого би єму піти. Але нїколи в сьвітї най не заложить руки, і най не лїзе лихвареви у пазурі. Бо будьте певні, що по війнї таких неситих звірів, що будуть чатувати на те, аби легким способом на нещастю других зробити собі маєток, буде дуже богато.

Коли би лишила ся яка вдова з дїтьми-сиротами, то так само най зарадить ся добрих людий у своїй нужді, а нїколи най не збуває ся за півдармо свого послїдного клаптика поля. Багато тут прийде в поміч людям наука. Учений чоловік певно що не пропаде. Він дасть раду і собі і другим. Багато тут заважить для нашого народу то, що він нераз чув у читальни, прочитав у ґазеті. Вийде на верх щира праця просьвітна української інтелїґенциї для свого народу. Не оден, що не вірив в те, щоби школа і книжка мала таку силу в житю, переконає ся о тім підчас війни або по війнї. Взагалї кождий з нас мусить по війнї, коли лиш Бог дасть діждати ся миру, сто раз більше дбати о те, щоби через читанє добрих газет і книжок довідати ся, в який спосіб помагати собі в біді, щоби направити все лихо, котре потерпіли єго рідні. Наукою і просьвітою ми довідаємось і про те, як собі помагають у тяжких часах і инші більше просьвічені народи.

Що треба знати рільникови про торговлю збіжем?

„Воєнне Заведенє для обороту збіжем“.

Тепер на час воєнний зарядило Правительство зі збіжем і стручковими ростинами те, що з тютюном, весь запас закупоує і продає держава. Закупно і продаж веде держава через установлене на ту цїль „Воєнне Заведенє для обороту збіжем“. Воно має на сю торговлю виключне право, монополь. Зроблено се в тій цїли, щоби нїхто не вивозив збіжа з Монархії за границю, не переховував його для продажи за висшу цїну, та непотрібно не марнував, бо держава не може числити тепер на привіз заграничного збіжа, а мусимо виживити населенє своїми плодами.

До занятого державою збіжа належить: пшениця, жито, ячмінь, овес, гречка, кукурудза і стручкові ростини: горох, біб, фасоля, сочевиця з тогорічних і минувшорічних зборів. Не належить тут просо, бараболя, паша, збіже потрібне на засіви і прокормленє родини, челяди, робітників господаря на весь час до 15. серпня 1916. І так: на прокормленє одної особи припадає денно 400 грамів збіжа, або 320 грамів муки. Обчислити се легко помноживши число осіб в господарстві через 400 числячи збіже, або через 320 числячи муку, а добуток через число днів в роцї, се є через 365. На засів може господар задержати на 1 гектар найбільше 240 кг. пшениці, жита і ячменю 220 кг. На пашу і домашний ужиток має рільник задержати 1 кг. вівса на коня денно, кукурудзи тільки кілько давнійше уживав на пашу, а ячменю четвертину з того, що йому остане з засіву. Крім того лишає ся господареви при чищеню збіжа як послїд 5% відпадків. Все проче треба державі продати по цїні: за сотнар пшениці К 34.00, жита К 28.00, броварняного ячменю К 28.00, ячменю на пашу К 26 00, вівса К 26.00. За овес проданий перед 30. вересня 1915. дістає рільник ще 1 К додатку від 1 с. м. Крім того господар може купити собі в млинї половину отрубів з того збіжа котре продав. Сотнар отрубів коштує К 17.00. Купувати і продавати збіже має право лише „Воєнне Заведенє для обороту збіжем“, яке має головний осередок у Відни, а в Галичині свою філїю при Намісництві. При Староствах є дорадчі комісиї під проводом повітових комісарів, зложені з кількох господарів, купців і мельників, делєгати на округи з кількох сїл і місцеві комісиї по громадах. Вони всї списують людий по громадах, обчислюють кілько збіжа потребує господарство на виживленє родини, паші і на засів, а кілько господар мусить збіжа продати. Кождий горожанин покликаний на сей уряд мусить його приняти безплатно і точно сповняти.

Комісіонери.

Комісіонерів іменує Старостово на свій повіт за устним і письменним зголошенєм. Комісіонерами можуть стати передовсїм господарсько-торговельні спілки і инші господарські товариства, а по них купці. Вони мають продавати і купувати збіже на рахунок і після вказівок „Воєнного Заведеня для обороту збіжем“. За свій труд одержує 2% від цїни закупленого збіжа, отже 68 с. від 1 с. м. пшениці, 56 сот. від жита, броварняного ячменю, 52 сот. від ячменю на пашу і вівса. Комісіонер купує збіже за свої гроші і платить за него при відборі готівкою. Тільки тоді, коли він не відбирає зараз збіжа, лише оставляє його у продуцента (дієсь се звичайно при великих закупнах у дїдичів, більших господарів), платить половину цїни купна зараз і дістає на се від „Воєнного Заведеня“ безпроцентову позичку у висоті половини цїни купна збіжа. Комісіонер має платити повну цїну лише за сухе, здорове і чисте збіже. Єсли оно є стухле або зросле має він взяти три прібки при віродостойних сьвідках, опечатати їх, підписати іменем господаря, єму одну віддати, а дві віддати до „Воєнного Заведеня“, котре установляє цїну того збіжа. Збіже може мати 2% занечищеня, за кождий дальший процент занечищеня потручує комісіонер з цїни купна 30 сот. за кождий 1%, занечищеня зараз таки при купні збіжа. Єсли рільник не хоче продати збіжа, то воно буде продане примусово по цїні о 10% низший, як установлена, отже пшениця по К 30. 60, жито К 25.20 і т. д. Речинці закупна установляє Староство в порозуміню з комісіонером і про них повідомляє громади.

Субкомісіонери.

Субкомісіонери (підрядні комісіонери) мають помагати комісіонерови при закупні збіжа. Є їх звичайно кількох на оден повіт, а установляє їх Староство в порозуміню з комісіонером. Тут знова рільничі товариства мають першеньство перед приватними купцями, єсли о субкомісіонерство до Староства зголосять ся. Субкомісіонер має вести в призначених йому селах закупно і продаж після постанов „Воєнного Заведеня“ з якими комісіонер є обовязаний своїх субкомісіонерів познакомити. За свою працю дістає субкомісіонер винагороду після умови. Може вона виносити 1% або і більше від цїни збіжа, отже 34 сот. від 1 с. м. пшениці, 28 сот. від жита, 26 сот. від вівса. Можна також інакше умовити ся, прим. за менший процент, або і без проценту, а за кошта подорожи і денну винагороду. Єслиби комісіонер дістав від „Воєнного Заведеня“ окрему винагороду за продаж збіжа, має відповідно додатково винагородити субкомісіонера. Як з того бачимо дуже важна річ для нашого хлїборобського народу є, хто уряд комісіонера і субкомісіонера буде займати. Тому як найгорячїйше завзиваємо наші рільничі і торговельні товариства та приватних людий, щоби конче о сї уряди в своїх Староствах старали ся. Се принесе не тільки їм зарібок, але і вийде на хосен нашого хлїборобського населеня, наколи торговлю його збіжем будуть вести свої люди.

Мельники.

Староства наймають і заусловлюють млини до меленя збіжа. Мельники є обовязані збіже доставлене їм комісіонерам і їх відпоручниками заплатити готівкою і його змолоти після вказівок „Воєнного Заведеня“. Цїну за збіже, яку вони мають заплатити і винагороду за меленє установляє „Воєнне Заведенє“. Воно установляє також квоту, яку має платити рільник за змеленє, анї міняти муки за збіже. Господар, що привозить своє збіже до меленя, має виказати ся посьвідкою від зверхности громадської.

То короткий опис нового способу торговлї збіжем на основі розпорядків Правительства. Хто бажав би з самими розпорядками познакомити ся, найде в наших статях про „Воєнне Заведенє“ для обороту збіжем, в „Дїлї“ і „Господарській Часописи“.

Д. Коренець.

потому, як наші взяли Галич. Сотня стояла тоді в Галичи на дврці.

Нога доси мене свербить і сильно в ній бє пульс. Страху не маю ніякого.

Але раз мав я чи то страх чи злість. Було то на патрулї під Феліціенталем в Скільщині. Йшло нас 20, а проводив четар Іваненко. Ми йшли полем і не виділи нїкого, а йшли за слїдом, бо в селї казали нам Нїмцї, що Москалї пішли до лїса. Підходимо під лїс і вже вступили в ріг лїса тай почали Москалїв заходити півколесом. Де вони є, ми не знали, а довідали ся про се, аж як вони дали вогню до першого нашого тов. Конопада*), котрого післала на 20-ка, до другої нашої 20-ки, що була в тій стороні, аби помогла обскочити російську патрулю. Були то кубанські козаки, без коний, а було їх 11. По хвили впали 2 стріли нашої 2-гої 20 ки. Козаки тим змішали ся, бо гадали, що їх окружили (так оповідали потому). Всї пустили ся тїкати. Трох ми ранили, одного смертельно, двох полонив я, решта втїкла. Полонені називали ся Бондаренко і Стешенко. Як я вівав їх, щоби піддали ся, вони не хотїли і стояли з оружем. Стешенко витянув до половини шаблю і я зложив ся до нього крісом, на котрім був баґнет. Потому прискочив мій тов. Сивохон з Добрівлян (пов. Дрогобич) і роззброїв їх. Полонені піддали ся. Я завів їх до сотника Вітовського. Бондаренко мав дуже гарний кинджал викладаний перловою матицею і сріблом тай дорогу шаблю, з котрою, як казав, ходив ще його дїд. В команді плакали вони, як дїти з жалю, що піддали ся, слези йшли їм по лиці як шварки. Тоді, як вони не хотїли піддавати ся, був я такий злісний, що аж чорно менї було в очах.

— Чи знаєте Ви, за що стрільцї бють ся? питаю на закінченє.

— Та польські бють ся за свою Польщу, а ми за свою Україну, аби ми не були під владами других тай аби було лекше бодай нашим дїтям, як не нам.

Д-р Осип Назарук.

*) Уч. гімн. VIII кл. з Переволок, пов. Бучач, дістав ся пізнїйше в полон в селї Латірції (Latourka) коло Вечерок (комітат Мункач). Потому втік з неволї.

Війна.

(Від 26. серпня до 2. вересня 1915).

В Росії

упала 25. серпня найбільша і найважнїйша російська твердиня Б е р е с т ь Л и т о в с ь к и й. Тим стратили Москалї найважнїйший свій захист, бо послїдне укріплене гнїздо, з якого висилали свої війська на захід, і де гадали впослїдне стримати наш побідний похід. Та не їм спинити союзних героїв, які йдуть і доси невпинно вперед в глубину Росії. Доказом того, що вже 27. заняли союзні війська дальше на півночи другу твердиню О л ї т у

над Німаном межи Ковном і Гродном, з якої Москалі повтікали не ждучи навіть, щоби їм заграли маршу наші славні моздірі. А 1. вересня знов добули наші союзні борці силою третю твердиню Луцьк, що лежить на північнім сході від Львова майже так само далеко від границї Галичини. — Отсим звернув ся побідний похід одної половини союзних армій вже й на полудне Росиї в сторону дорогого всїм Українцям Київа, відки Москалї, як кажуть, забирають ся вже до утечі. Розуміє ся, що крім сих трох твердинь здобули наші союзні війська великі простори з містами, місточками і селами поздовж цїлої довгої боєвої лїнії, що тягне ся від півночи на полудне більше-меньше з під Риги попід міста Двинськ і Вільну, попри твердиню Гродно, з якої Москалї вже втікають, поздовж Німану через місто Кобринь аж до саме що занятої твердинї в Луцьку.

Відділ кінних українських стрільцїв.

У сих боях полонено понад 17 тисяч салдатів і забрано 13 армат, 22 машинових крісів, 5 льокомотив і 2 зелїзничі поїзди.

І сим разом російські салдати допустили ся кілька разів звірства, нечуваного і в дикунів, тим, що заслонювали ся перед нашим військом тисячами своїх жінок і дїтий, які розуміє ся падали від куль, що летїли з нашого боку на московський.

В Галичинї

рушили наші війська 27. серпня також із занятих доси над Золотою Липою місць походом на сильно укріплені становища Москалїв пробили їх ряди на півночи і на полудни від міста Бережан на 30 кільометрів довжини, при чім полонили 36 офіцирів і пятьнацять тисяч 250 салдатів. Москалї опирали ся зі всеї сили але на остаток таки мусїли уступити і сперли ся аж над рікою Стрипою, що пливе по серединї межи Золотою Липою і Серетом попри міста Золочів, Зборів, Бучач і Бережани, що всї в наших руках. Ось так то за три днї відобрали наші Москалям майже третину занятої ще частини Галичини назад.

На Буковинї

намагали ся Москалї 30. серпня на бесарабській границї межи Боянами і Новоселицею на дармо здобути фільварок, впрочім не стало ся того тижня нїчого нового та вже й не буде, бо не на Буковину вибирати ся тепер Москалям в дорогу а туди, відки прийшли і ще дальше...

На італїйській границї

стріляли й минулого тижня Італїйцї надармо в скали Альп, а наші зі скал у них. Коло Горициї відбили наші всї ворожі напади, як завсїди доси.

У Франциї

підкопували ся вороги до нїмецьких окопів й кидали ручні гранати а лїтаки бомби, але все надармо, бо нїмецьке військо стоїть як і стояло, й доси твердою скалою.

Коло Дарданелїв

віднесли Турки величезну побіду, бо вбили на смерть за два дни (27. і 28. серпня) страшну громаду ворогів, кругло двацять тисяч. Не знати, чи Італїя пішле сюди й своїх жовнїрів на заріз, доси їх ще там нема, хоч війна вже виповіджена.

* * *

В місяци серпни полонили союзні війська під австрийською командою 190 офіцирів і 53 тисячі 299 салдатів із 34 гарматами і 123 машиновими крісами. Нїмецькі війська полонили за сей місяць двітисячі офіцирів та двісташістьдесять і девять тисяч 839 салдатів. Взяли двітисячі двіста гармат і понад 560 машинових крісів, але добута зброя в Новогеоргієвську ще не почислена вся, а в Ковні і Луцьку навіть не стали єї ще числити. Кілько в тих твердинях лишили Москалї муніциї (набоїв), пивожи, вівса і и. добра, хоч заздалегідь вивозили кілько мога, сего годї й обчислити.

За чотири місяці, себто від 2. мая с. р. коли почав ся наш побідний похід, забрали наші війська Москалям дві тисячі сто офіцирів і шістьсотсорок і дві тисячі пятьсот салдатів, 394 гармат і 1275 машинових карабінів. А разом з нїмецькими військами полонено за сї послїдні чотири місяці понад мілїон Москалїв.

(Від 2. до 8. вересня 1915).

На Буковинї

нападали Москалї кілька разів сильно на наші укріпленя поздовж бесарабської границї, однак на дармо і з великими стратами, по чім відтягнули ся із границї дальше до Бесарабії, де сидять вже тихо. — Підчас сих боїв обстрілювали Москалї з Новоселицї навіть одно обістє в Румунії. В Бесарабії Москалї спалили села близькі від границї, то знак, що лагодять ся на прихід нашого війська. Так само йшла від 2. с. м. завзята боротьба, особливо арматами, над Днїстром коло Вікна почім наше військо наступило на Москалїв, пробило їх ряди на кількох місцях, заняло їхні укріпленя, помимо завзятого опору ворога, який мусїв на конець уступити ся на північний схід.

В Галичинї

на півночи від Заліщик відперли наші Москалїв з над Днїстра аж поза устє Серету, ізза чого ворог покинув свої становища й поздовж ріки Стрипи та пішов аж до Серету. Коло устя Серету переступили наші на лївий беріг, станули там сильно занявши коло Синькови горб Сльотерию, при чім полонили 1400 Москалїв. Відтак заняли наші російські укріпленя недалеко Шупарки й полонили притім 20 офіцирів і чотиритисячі чотириста салдатів із 7 машиновими крісами.

Дальше на півночи заняли наші місто Броди, де висидїли Москалї 13 місяців, і пішли далї аж поза російську границю. Наше військо йде вже й на місто Тернопіль помимо російського опору ба й наступу.

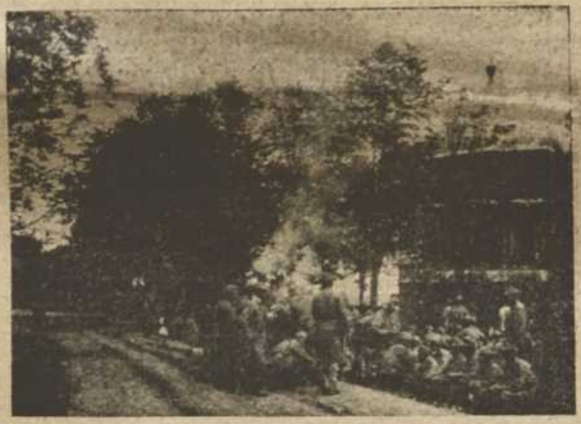
З твердинї Луцька тиснули наші на Москалїв під твердинями Дубно і Рівне, хоч як тут мочари та ще й дощі спинювали скорий похід та й Москалї опирали ся зі всеї сили, бож на сім полю відпочивали, скріпляли ся і вкопували ся довгий час. Але мимо того не годні здержати наших вояків, що побили ворога коло Радивилова і Підкаменя (недалеко Бродів), тут взяли наступом-штурмом 40 кільометрів широкі сильні укріпленя ворогів, двір Підкамень і гору Макітру, яка від підніжа аж до верха мала кілька рядів сильних окопів один верх другого. Борба на багнети тревала цїлу ніч до самого ранку і скінчила ся утечою Москалїв на 90 кільометровій ширинї аж поза ріку Івку недалеко російського міста Кременця. Москалї лишили й тут поверх трох тисяч полонених в руках нашого війська, яке пігнало за ними далї поза російську границю.

В Росиї

йшли союзні війська все далї і далї на схід. Як уже сказано, почавши від Бродів на північ станули наші вже на російськім боцї коло твердинї Дубна, далї в місті Олика посеред твердинь Луцька і Рівного, далї поздовж правого берега ріки Стиру і коло Ясолди. Далї на північ здобули нїмецькі війська 4. с. м. послїдну твердиню Городно, де Москалї найдовше держали ся.

Нїмецькі війська йдуть нестримно густою лавою, почавши від Кобриня аж до Риги, на схід, зближаючи ся чим раз то більше до міст Пинську, Вільни, Двинську, Фрідріхстату і Риги. Боєва лїнія скорочує ся чим раз то більше, ізза чого нїмецька сила кріпшає з дня на день, бо й неодна армія стає злишна для иньших намірів. Москалї старають ся кілько мога здержувати побідний похід хоч о стілько, щоби ратувати гармати і трен з муніциєю і поживою. Але не тільки вони, а навіть біловіський праліс та нї новодвірські болота не годні були стримати славні нїмецькі війська. Де тільки Москалї станутъ до опору, там бють їх Нїмцї й забирають у полон, в чім ґенерал Гінденбурґ незрівнаний майстер. Ото й сего тижня полонили Нїмцї майже 22 тисячі Москалїв з 11 арматами і 34 машиновими крісами.

В тім часї, начальний провід російського війська переняв сам цар Микола, а великого князя Миколу Миколаєвича усунув, іменуючи його віцеко-

Українські стрільцї обідають під церквою.

ролем і вождом війська на Кавказї. Сї зміни дуже цїкаві, бо показують, що в Росиї перевертає ся все горі ногами; але чи воно що Москалям поможе, се більш як сумнївне; погрому Росиї не направить і вожд-цар.

На італїйській границї

острілюють Італїйцї день у день то більше то меньше ба тут ба там наші укріпленя а відтак пускають свою піхоту до наступу, яку й сего тижня відбивали наші усюди з великими стратами для ворога, який н. пр. на одним місци бою лишив 400 вбитих а на другім тисячу трупів і ранених, втїкаючи перед нашими незрівнаними гарматами. Велике дїло доконали за те наші лїтаки, що знищили в Брешії майже зовсім найбільшу і найлїпшу фабрику муніциї.

У Франциї

стоять ворожі війська мов закаменїлї, й де доси стояли, а коли денеде деськолись рушать ся, то не зискають нїчо, хиба що втратять частину окопів, кількадесять жовнїрів і якого лїтака.

Коло Дарданелів

бють Турки ворогів як і доси, але Італійців нема там ще й тепер, видно: не кортить їх іти на заріз.

* * *

Оттак то йде наш побідний похід в Росиї невпинно вперед, а вороги тут втїкають, а на прочих полях бою не годні рушити ся вперед помимо щоденних заходів і страт. Невдачі наших ворогів не меньші, як на поли воєннім, її на поли політичнім, бо й доси не вдали ся їхні заходи втягнути Болгарию, Грецию і Румунію до своєї спілки. Навіть Сербія не хоче слухати своїх опікунів і не вертає Болгарам Македонії. І Америка, яку Англія юдила проти Нїмеччини, вдоволила ся нїмецькою відповідию, що не буде затоплювати американські кораблї, заки їх зревідує й коли вони не будуть опирати ся або втїкати.

Жовнїр в стрілецькім рові читає „Свободу“.

Не веде ся нашим ворогам нїде, а дома у них всюди невдоволенє і зневохота, особливо в Росиї кипить, як у кітлї, аж не збіжить і опарить виновників страшного лиха... Тимчасом потїшають вони себе взаїмно високопарними промовами та телєграмами і побивають нас — язиком, а ми їх збруєю.

* * *

Дня 8. вересня наспіла вістка, що наше військо взяло твердиню Дубно. Москалям лишила ся ще лиш послїдна твердиня Рівне, та не на довго, бо наші гармати вже недалеко.

ДОЗВІЛ ПОВОРОТУ

до дальших повітів східної Галичини.

Урядово оголошують:

Начальна команда армії позволила тим, що виїхали були перед російською інвазиєю, вернути до повітів: Рава Руська, Жовква, Львів, Перемишляни, Рогатин, Станиславів, Богородчани включно.

Уділенє позволеня залежить від слїдуючих умов:

1) Особи, які мають намір вернути, мусять бути політично неподозрілі.

2) Мусять мати гроші потрібні на удержанє.

3) Доказати, що мають постійне місце прожитку, згляднo право приналежности в однім з громад вичислених повітів.

Звертає ся увагу передовсім на се, що поворот з дальших провінций Монархії, або з „дальшого воєнного терену“ до „близшого воєнного терену“ є допустимий лиш на основі пашпорту і що переходити границю „близшого воєнного терену“ можна лише за дозволом ц. і к. етапної команди армій. Тому треба в тій цїли внести до сеї власти просьбу о такий дозвіл і долучити до неї правильно виставлений пашпорт.

Поворот до повітів, що лежать на схід від висше вичислених повітів, на разї ще недозволений.

Відзначеня Українських Січових Стрільців.

Начальна Команда Армії відзначила срібною медалею хоробрости першої степени: стрільця Кучергана Петра; срібною медалею хоробрости другої степени: вахмайстра жандармериї приділеного до Українських Буковинських Стрільців Кочалу Ілию, вістуна Близнюка Гриця, стрільця Маренича Василя, ординанса офіцирського Українських Буковинських Стрільців Мотрюка Василя; бронзовою медалею хоробрости: десятника кінниці Українських Січових Стрільців Особу Івана, Українських Буковинських Стрільців роєвого Іванюка Миколу, Тиронека Федька і Зборчу Гриця.

Його ц. і к. Апостольське Величество зволили вселаскавійше приказати подати до відома про Найвисше відзначенє (Signum laudis) сотника Українських Січових Стрільців Романа Дудинського.

За хоробре поведенє супроти ворога дістали срібну медалю хоробрости першої степени: хорунжий Петро Дідушок, старший десятник Дмитро Коцюба, десятник Теодор Черник, стрільці: Теодор Саджениця і Юліян Шевчук. Срібну медалю хоробрости другої степени хорунжий Василь Коссак і вістун Евген Ясеницький.

Українські стрільці в окопах над Золотою Липою.

До бувших Українських Січових Стрільців.

Заходами Боєвої Управи дозволило Міністерство Краєвої Оборони всім бувшим Українським Січовим Стрільцям, які виступили з Українських Січових Стрільців в наслїдок недуги, чи ушкодженя (були суперарбітровані) а потім, при доповняючій бранці зістали приділені до армії (Краєвої Оборони), вступити знов до Українських Січових Стрільців, згляднo постарати ся о перенесенє із армії, (Краєвої Оборони) до Українських Січових Стрільців.

Всї Українські Січові Стрільці обняті висше згаданою постановою, мають у власнім інтересі якнайскорше зголосити ся писемно до Команди Запасної Сотні Українських Січових Стрільців в Камінці коло Сколього.

НОВИНКИ.

Доси виповіли війну:

28. липня 1914:	Австро-Угорщина	Сербії;
2. серпня 1914:	Німеччина	Росиї;
3. „ 1914:	Німеччина	Франциї;
2. „ 1914:	Англія	Німеччині;
5. „ 1914:	Австро-Угорщина	Росиї;
6. „ 1914:	Сербія	Німеччині;
7. „ 1914:	Чорногора	Австро-Угорщині;
11. серпня 1914:	Чорногора	Нїмеччині:
13. „ 1914:	Англія і Франция	Австро-Угорщині;
21. „ 1914:	Нїмеччина	Японії;
25. „ 1914:	Австро-Угорщина	Японії;
27. „ 1914:	Австро-Угорщина	Бельгії;
29. жовтня 1914:	Туреччина	Росиї, Англії і Франциї;
23 мая 1915:	Італія	Австро-Угорщині;
21. серпня 1915:	Італія	Туреччині.

Кілько коштує війна? Німецьке правительство домагало ся від державної ради згоди на нову воєнну позичку в висоті десятьох міліярдів марок. Кредит в висоті 20.000 мілїонів марок, котрий вже признано доси, відповідає більше меньше вартости цїлої німецької сїти зелїзничих доріг зі всіми єї закладами і всїм матеріялом (вагони і т. д.). Поставленє все нових армій, узброєнє і прокормленє, потім несподїваний з'ужиток муниції, устрій средств руху за фронтами, на се все треба разом майже 2000 міліонів що місяця. Що тичить ся до відшкодованя, сказав канцлер скарбу: Коли Бог дасть нам побіду і тим самим можність, зробити мир після наших потреб і житєвих конечностий, тоді не забудемо і не смієм забути попри инше і на відшкодованє. Цїлому будучому житєвому устроєви нашого народу треба буде, о скілько воно дасть ся осягнути, улекшити сей великий тягар, який росте через війну. Ті, що спричинили війну, заслужили собі на сей великий тягар міліярдів, нехайже вони єго через десятки лїт двигають, але не ми. Що велике фінансове ослабленє наших ворогів буде утруднювати переведенє сеї цїли, о сім нема що сумнївати ся, але ми зробимо, що лиш дасть ся зробити в тім напрямі. Вже видано понад $13\frac{1}{2}$ міліярдів першої воєнної пожички. Всї ті суми, які видано доси на війну, лишили ся доси майже цїлком в нашім краю. Про загальні кошти війни сказав секретар скарбу: Денні кошти війни всїх ведучих війну держав доходять тепер до яких 100 мілїонів марок, місячні видатки на війну перевисшають 8 міліярдів.

Школи і гармати. Кождий вистріл з великої канони коштує Італію, яка напала на нас в крайно підлий, бо зрадницький спосіб, десять тисяч лірів, себто майже тілько корон. За кождий такий вистріл, пише „Arbeiter Zeitung“, можна би збудувати сільску школу, яких в Італії так мало. А таких вистрілів пускають Італїянці дусто-дурно, бо без успіх, по шість на годину. В трох днях вистрілюють три і пів міліона лірів. Сих гроший стало би на 350 шкіл. А кілько за місяць, за три, відколи нападають на нас безуспішно італїянські розбійники-рабівники?...

Жертви російської агітациї. Пропаганда ріжних несумлінних агітаторів спричинила масове переселенє Галичан в Росию. Їм обіцювано даром землю, а навіть по одному рублеви денно. Коли вони дістали ся в Росию, питали за обіцяною землею. Але тепер показало ся обманство. Місто добродїйства вийшло велике нещастє. Коло Рівна, в Шутківцях находять ся великий табор Галичан. Там видно цілі галицькі громади, відосіблені від сьвіта ізза заразливих хоріб. Їх положенє нещасливе, просто страшне. Вони не мають навіть чистої води до питя, а їдять, що знайдуть; сплять в дощи і зимнї під голим небом, бо не мають тілько дерева, щоб побудувати бараки. І за власні гроші не можуть нічого купити, бо їх не пускають на сьвіт. Довго будуть вони памяти на русофільську благодать.

Перший український посол в Канадї. З Канади доносять, що при виборах до парляменту в провінциї Манїтобі, дня 6-го т. м. вибрано вперве українського посла. Вибраним українським послом є п. Тарас Ферлей. На 1743 відданих голосів у виборчім окрузї Гімлї п. Ферлей одержав 1181, себто значну більшість від свого противного кандидата Торвалдсона. П. Ферлей є родом з Коломийщини в Галичині. До гімназиї ходив в Коломиї й у Львові, а переселивши ся до Канади, став там працювати для своїх земляків, за що діждав ся від них признаня в день останних виборів до манїтобського парляменту.

Національний український рух на Волини і на Поділю. Десять лїт, які минули від російської революциї, були роками сильного розцьвіту національно-українського руху в Росиї. Значну участь в тім русї брали

також ті губернії — Волинь, Поділє (також Київ) — котрі творять тепер нове, українське поле бою. Вже в часах революциї, при перших виборах до Думи, показало ся, як сильно закорінила ся в тих губерніях національно-українська ідея, котра могла тоді розвивати ся лиш потайки. Ті губернії вибрали на послів з 42 всіх послів 29 Українців і ті разом з Українцями инших губерній творили 40 мужа сильну українську партию в Думі. Найревнійшими приклонниками української ідеї були місцеве учительство, духовенство, кооперативні товариства і земські ради. Учительство і духовенство домагало ся заложеня катедр української мови і літератури в церковних і учительських семинариях. Кооперативний рух був головним розширювачем української національної ідеї між широкими масами населеня на цілій Україні. Більша часть кооперативних товариств на Волини і на Поділю побирала лиш українські часописи, так що російське правительство заборонило їм строго, купувати українську пресу. В тім новітнім українськім русі брали живу участь також земські ради, заведені перед кількома роками на західній Україні. На перше місце під тим оглядом виступило київське земство, яке заложило богато українських сільских бібліотек і розкинуло богато українських книжок між населенєм губернії. Сильно розвинула ся в тих губерніях також просьвітна діяльність. 1906—8 р. засновано товариства „Просьвіти“ в Житомірі, Києві, Каменци Подільськім, Грубешеві, Сідльци і Холмі. Про значінє „Просьвіт“ для піднесеня національної сьвідомости українського населеня дає доказ київська „Просьвіта“, яка має за чотири роки істнованя 700 членів, має бібліотеку о 10.000 томах і видала 36 українських брошур в 150.000 примірниках. Просьвітній праці і образованю української ідеї служили також численні українські часописи і приватні українські (з дозволом і без дозволу) школи. Першу таку школу в херсонській губернії заснова; вмерший український історик адмірал Аркас. Війна довела до замкненя всїх українських часописий і товариств. Але національна праця в тих губерніях не пропала. Національна українська ідея закорінила ся і розширила ся по всїх верствах українського населеня, навіть серед на пів спольщеної і зрусофільщеної шляхти, що певно не без значіня для політичної будучности нового воєнного терену.

Нова бранка ополченців. Урядово оголошують: Ті, що не служили ще досі у спільній армії, воєнній маринарці, краєвій обороні або жандармериї, або не робили на основі особистого обовязку загального ополченя з оружєм в руці служби в загальнім ополченю, а є уроджені в роках 1873 до 1877 включно, а також в роках 1891, 1895 і 1896 будуть покликані до служби в загальнім ополченю, оскілько при зарядженім тепер перегляді для тих пописових літ, будуть признані як здатні до служби. Се покликанє відносить ся між иншими і до тих, що при попереднім перегляді були признані як здатні до служби в загальнім ополченю, однак при зголошеню до служби або опісля дістали відпустку як нездатні до служби. Сї всї обовязані явити ся при перегляді, мають обовязок зголосити ся найпізнійше до 24. вересня в громадськім уряді тої місцевости, де перебувають в часї оголошеня сего оповіщеня. Перегляд буде в часї від 11. жовтня до 6. листопада с. р. Покликанє до служби признаних при перегляді здатними наступить в пізнійшім речинци, мабуть в половині листопада 1915.

Намісник Долїшної Австриї бар. Бінерт в українських бараках коло Гмінду. В пятницю, 10 с. м. відвідав намісник Долїшної Австриї бар. Бінерт в товаристві своєї жінки баракову оселю коло Гмінду, в якій приміщені українські збігці. З 50.000 збігців, які там знайшли були приміщенє, знаходить ся в бараках ще 15.000. Намісникови товаришили українські посли віцепрезидент парляменту Романчук, бар. Василько і проф. д-р Колесса. Прибувши до Гмінду, намісник казав собі представити управителів окремих відділів у бараках, між якими побіч Німців є також Українції. Управитель бюра посередництва праці д-р Маковський виголосив до намісника іменем українських збігців привітну промову, на яку відповів бар. Бінерт, висловив надію, що та опіка, яку найшли українські збігці, ще скріпить їх традицийне привязанє до держави й династиї. Оглядане оселї, яка складаєть ся з 150 бараків на мешканє (кождий на 250 осіб), 15 шпитальних бараків (по 100 ліжок), церква, школи, електровні, парової пекарні і т. п. Мусїло обмежити ся тільки до найважнїйших предметів. Намісник був також на богослуженю в церкві і оглядав школу. П. намісникова заінтересувала ся особливо ручними роботами шкільними, роздали дарунки школярам і висловила признанє управителеви п. Кабаровскому. По пятигодиннім побуті в оселї намісник відїхав до Відня, висловивши управі признанє за її діяльність.

Галицькі утїкачі з 26 повітів західної і середної Галичини мали до 10 с. м. вернути в свої повіти. У Відни було 200.000 втїкачів, по більший части з східної Гачини; з них вернуло в Галичину лиш около 8000 осіб. З Чехії вернуло в Галичину около 30.000 осіб. Зовсїм опорожнено табор збігців в Ляйбніц, який містив около 25.000 осіб; малу частину втїкачів перевезено звідси до Хоціну. Баракове місто в Ляйбніцу ужиє ся тепер для тих. австрийських Італійців, котрих по евакуованю, пограничного населеня уміщено дотепер на Угорщині. З таборів в Країні вернули до Галичини всї польські збігці — 6000 до 7000 осіб. У Відні находять ся ще около 190.000 збігців, з тих майже 35.000 з середної Галичини, решта з східної Галичини. В найблизшім часї буде знов більше повітів в Галичині, вільних до повороту.

Австрийські і нїмецькі війська відогнали Москалїв доси більше як на 400 кільометрів від пруської границї на схід і заняли російської землї тільки, що половина Австриї, і полонили один мілїон сімсот тисяч салдатів.

Оголошеня.

ШУКАЮТЬ:

Микола Ґоляр з Угринова п. Сокаль тепер в шпиталі в Празі (Reseuvespital-Rothausschule II Pr.-Karolinenthal Zim. 23.) глядає батька Андрія, матери Александри і жінки Клявдиї.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Діло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: Др. Степан Баран.